

LES PALLARGUES

(E.T.C. I, 147). Amb -o pre-catalana conservada i la construcció asindètica explicada a l'art. *Coma-lo-forno*. (E.T.C. I, 120-122). J.F.C.

Pallarès, -esos, V. Pallars

LES PALLARGUES

Poble de l'alta Segarra, 12 k. al NE. de Cervera, a mig camí d'Agramunt a Guissona.

PRON. LOCAL: *les paǎlǎrges* a Freixenet, Casac. (1920); *les paǎlǎrges*, a Cabanahona, 1931 (LL 29, 222); també a les enqs. de 1964, en els pobles del voltant, entre elles aquest (XLI, 98-101), on vaig notar que alguns ho deien sense article «passar pel *paǎlǎrges*» (XLI, 100.21); gentilici: *paǎlǎrgins* (allí, 100.13).

MENCIONS ANT.: 1040. en una nova *Acta* de C. de la SdUrg., entre les seves parròquies es consignen: «castellum Guarda-si-venen, cast. Urson, cast. Coscoliolae, castellum *Espalargii*, ca. Figerola, ca. Sadaonis ---»; 1057: no comprovo la rara forma *Spallerucas* que Font Rius (C. P.), diu trobar en doc. d'aquest any (evdnt. err. per *Spallarucas*, o *-aricas*); 1079: term des *Pallarges* afr. E. de la quadra de Talarn, te. Ossó de Sió (lleg. a l'arx. de Sols.); 1085: Raimundo de *Pallarges*, cit. junt amb Santa Linya (id. id.); 1087: «R. B. Filii, cum fratribus canonicis --- Celsone, convenimus tibi R. Suniarri --- de parilliata --- in te Castrum *Espalarges*» (id. id.); 1099: acta de consagr. (*MarcaH.*, 1070.19) de l'esgl. de Guissona: «afr. Austr. --- *Sadao*: Occid. in term. de Concabella sive in *Espallarges*, Sept. in *Florejachs* --- (*MarcaH.* 1210.6); 1154: *Espalarges* (Kehr, *Papsturk*, p. 342); 1239: «A. des *Paillarges*» (*BABL* II, 115); 1265: Arnaldi de *Spallargues* (MiretS., *Templ.*, p. 552); 1307: *Spallargues* (G.G.C.); 1359: *Espaylrgues* (CoDoACA XII, 57); 1373: G. Johan d'*Espayllargues* (*BABL* VI, 204).

ETIM. Del ll. PALEARE, que estudiem a l'art. *Pallars*. És derivat antic CASA *PALEARICA — META PALEARICA — de la qual vénen sobretot descendents rossellonesos i occitans: *Les Paillargues*, ja citat *Las Paillargues* a. 1617, te. Rieux, i altres en el te. Lespinassière i Rieux-Minervois (tots tres en el c² de Peiriac) (Sabarthès, *Di.To.Aude*). També en el Cantal: *La Paliargue* bosc, te. Laroquebrou (ja *Les Paliarguas*, a. 1473) (*Dic. Top.Cantal*). Designant un gran paller és viu a diversos depts. del Llenguadoc: a l'Alt Arieja: *paǎlǎrgo* (Fahrolz, *Wohn. u.W. Hochariege*, p. 65, i gravat 296). En el Gard: Salle de St. Pierre: *palbargos* «rouleaux pour le foin, la paille» (Fesquet, *RLR* XXVI, 61). A l'Aveyron: *paillargo* «pailler, meule de paille» (Vayssier). Com observa Krüger també es devia aplicar a les bordes amb sostre de palla, que protegeixen del fred

en climes rigorosos, com els pirinencs i de l'alta Segarra (*Die Hochpyr.* A, I, 201).

En català en tenim notícia en l'ús viu sobretot del Rosselló: «*pallarga*: meule de foin, ou de paille» (Jampy, *Flors d. l. Valls del Canigó*, s.v.); i l'usà bastant J. Seb. Pons: «---vora un mas blanc / sota la clariaina / dorm una *pallarga*; «alça davant del mas una *pallarga*, / on la rossor del dia clar s'allarga», trad. «meule» (*Canta-Perdiu*, 1925, p. 56; *Catalana*, 1923, p. 1311). I en toponímia? «Prats de la *paǎlǎrga*» en el Capcir, a Creu de Matamala (XXXVI, 29).

D'aquest mot, doncs, com vaig indicar en *DECat.* VI, 198, n. 3, (amb més detalls) vingué *Les Pallargues* i aglutinant-s'hi es de l'article, esdevingué *Les Espallargues*, com apareix en part de les mencions antigues.

És probable que també ajudés a aquesta aglutinació (i potser fins a la derivació en *-ga*), la infl. del verb occità *espalbargar* 'escampar la palla' i romànic comú *esparpalbar*, fr. *éparpiller*, it. *sparpagliare*, resultants d'un encreuament de SPARGERE amb un *espalbar* derivat de PALEA (*DECat.* III, 614 i notes 2, 3, 4); d'on ve també el prov. *s'espalgà* 'allargassar-se': «car aquilo isclo es la Camargo, / E peralín tant *s'Espalargo*, / que dóu flume arlatén vèi badà li sèt grau» (*Mireio* X, 3, 6).

Amb altres concrecions en la toponímia del centre del Princ.: *Cal Pallargues*, te. Solsona (XLVI, 78.12, 80.21); *Masia l'Pallargues* a Cubells (XLVI, 45.6); «*Coral d'Aspalǎrges*» te. Alcalà de Xivert (XXVIII, 184.5). I després personalitzat: «aquell *pallargues*» 'una persona llarga i prima' (com un paller llargarut) (cites del Flamicell i de l'alt Pallars, en *DECat.* VII, 198b2-45).

PALLARS

Gran comarca dels nostres Pirineus centrals.

PRON. POP. LOCAL: *lu paǎlās*, a Farrera, 1933, *lo (lu) paǎlās* a Esterri de Cardós 1934, a Espot, Esterri d'Àneu 1935 etc. (LL 22, p. 79 etc.). També en el país, hi ha memòria viva dels antics comtes i del Comtat:¹ a València d'Àneu em mostraven *lo kastéj dels kóndes de paǎlās* (1957, XXXVII, 100.19). **Gentilici:** *pallarès*, de la gent, la terra i el parlar. — Com ne dieu del parlar d'ací? — *paǎlǎrés*, contestaren a Farrera etc.

MENCIONS ANT. 777: «Frèdolo, comes et marchio» al «monasterio Gerrensi super flumen *Nocaria*» li assigna com dependències: «in confinio *Paliares* --- *Apilia* cum eccl. --- qui sunt in pago *Cortetano*» ['Pla de Corts'], Sta. Maria de *Riparia* in valle q. d. *Cardosa*, --- *Surris* --- *Óloe* --- eccl. S. Petri de *Palars* --- *Casovalle* ---» (col.l. Moreau, I, 11). Es devia es-